

RECULL DE RENOMS DE LA TORRE (1)

Magda Solé i Mercadé

Els renoms són, encara, part de l'essència viva d'un poble. Elements, però, que amb el pas del temps es van difuminant i perden en certa manera l'empenta llunyana que abans els donava major força. És per això, l'intent del present treball, dotar de llum a tots aquests renoms tan propers a nosaltres, perquè l'oblit no s'apodori d'ells i tots poguem gaudir d'allò que ajuda a formar la identitat del nostre poble.

Els renoms d'aquest recull, com la majoria d'ells, neixen de les mateixes branques. Moltes vegades per remarcar les característiques físiques del personatge, altres per relacions de tipus familiar o bé es centren en l'ofici de dedicació. També en alguns moments es presenten de manera ocasional, altres deriven de noms propis i àdhuc passen per les nacionalitats originàries.

Es fixen igualment, de manera especial, en els trets de comportament, provenint alguns, d'altres idiomes que s'introdueixen en el nostre.

Apart, també cal dir que descendeixen de més motius, però al no ser generals, els deixo una mica de banda.

Tots els que escric a continuació és una mostra d'aquest petit classificar.

ARRIACALCES El personatge a qui s'entregà aquest renom es caracteritzava per arriar-se les calces, quan trobava alguna dona.

BRINCA Jugaven al tomaquet una colla de nens (al costat de l'actual pes de Baix a Mar) i n'hi havia un que, segons els remitgers, era el que brincava millor i avançava més llocs. És per això que va fer-se mereixedor d'aquest renom.

CABRETES L'aplicaven a una família que tenia un ramat de cabres i venia la llet pel carrer.

CAMOTES Distinció, per tenir unes cames molt grosses.

CAMPANERA Ho era d'ofici, tocava les campanes.

CARSUS No renegava mai, i quan ho feia, de manera fina, dient «carat-sus». La paraula ha anat distorsionant-se fins arribar a «carsus», no deixant d'ésser un eufemisme de «carall».

CASTELLANO Qualifica a un individu que a l'arribar de la mili, no recordava la parla catalana, tot barrejant els dos idiomes.

CESARÚ És derivació del nom Cèsar.

CUES El nen de la casa, quan era petit, en portava, perquè la seva mare volia que fos una nena.

CUCÓ Al de fora, feia forats sobre les pedres per a recollir l'aigua de la pluja. Aquests forats de tamany no gaire gros s'anomenaven «cucó» (venint la paraula del diminutiu de cuc, per la semblança d'aquests forats amb els que fan els anomenats animalets de terra).

CISTELLER Li deien així, per l'ofici al que es dedicava, feia cistells i en venia.

DIENTES Un avantpassat treballava amb la comtessa de Babilònia (Maria Casas), com a tartaner. Per la seva feina, havia de tenir tractes amb gent d'alta societat i exageradament catòlica, motiu perquè els senyors a qui servia li aconselléssin que no renegés i controlés la seva parla.

Quan s'enfadava, procurava no deixar anar cap paraula malsonant, tot dient: Dientres! (semblant a Diantres). Per això, fins aquí a la família del senyor tartaner, va anomenar-se-la «Cal Dientres». Fent cap a temps més actuals, el renom de la mateixa casa és «Dientes» sorgint aquest, per culpa del mateix treballador de la comtessa, que, al fer-li gràcia una soltera de Cal Pau Potre, es dirigia molt sovint sota la seva finestra per cantar-li unes rondalles que ell mateix escrivia i acompanyava amb música de guitarra. La noia, cansada ja de tanta música, no parava de donar-li carabasses, pel que ell, molest, li pintà tota la façana de la casa amb mangre (barreja d'una mena de pols vermella amb aigua). Aquest, era un costum antic que adoptaven tots els nois al sentir-se rebutjats, en alguna ocasió, per les noies. Així tothom sabia qui eren les donzelles que donaven negatives

El final d'aquesta història, és presidit per la violència, al posar-se pel mig, el pare de la noia, qui va estomacar al pretendent tot cridant: «Fuig que ets un dentotes, dientes»!!! (ja que el xicot tenia les dents un tant exagerades). Encara que no quedant-se mai curt, el xicot va respondre: «jo a la seva filla només volia molestar-la. Tots els seus fills són molt lletjos, vostè únicament és un motllo de fer jueus» (arran d'aquest diàleg, per una temporada a aquella casa van dir-li a «Cal Motllo de fer jueus».

PAU POTRE Home bast i groller (semblant a un «potro»).

ENTERRA-MORTS D'ofici. Era l'enterrador del cementiri.

EL CAGON Tracte carinyós que li donava la seva mare, al dir-li: ai al meu cagón!!! -Era molt petitó. Va néixer set mesó i pesava mig quilo i una cabeca d'alls, eina amb la que van nivellar la balança al veure que passava una mica del mig quilo.

ESPIOT Sempre es posava a vigilar els altres des de la porta de la seva botiga.

FARRUCO Va anar el senyor a Galícia, i al preguntar-li un nadiu com es deia, ell va responde Francisco. Llavors el gallec va dir-li que, a la seva terra, el nom de Francisco era Farruco.

A l'arribar a La Torre ho va explicar, i tot seguit, aquí l'anomenaren Farruco, perquè, de gent que es deia Francisco, ja n'hi havia molta.

FERÉSTEC Home poc simpàtic i gens sociable.

GRALLA Es dedicava a tocar la gralla.

MA LLADRE Eren dos germans bessons que quan es barallaven, i un li prenia una cosa a l'altre, es deien: «ma lladre». ma (abreviació de germà).

MAMELLOT Home gras amb mamelles molt crescudes.

MANRESÀ Un avantpassat de la casa era de Manresa.

MARTRET La seva mare es deia martra (Marta).

MISSETES Sempre anava a missa.

MONYOS La majoria de vegades en portava.

MESURÓ Venia fruits secs i cacahuets a la sortida del cine. Sempre deia: «qui en vol un mesuró?» (mida establerta per vendre els seus productes).

NOI Era l'únic noi entre varies germanes.

NAS Tenia el nas petit.

OCA Feia sons onomatopeics quan parlava, oc-oc (Semblant a una oca)

OLLA Al seu hort hi tenien una olla de fer esperit de vi.

PALANGRER Sempre quan parlava movia molt les mans, essent les seves gesticulacions semblants al gest dels pescadors quan calen palangres.

PANXO S'aplicà el renom a un retornat de Mèxic.

PATATETA Marca de petitesa. A part de ser reduïda, caminava sense gràcia.

PELL DE CONILL Compraven pells de conill per a vendre-les després.

PEION Jugaven una colla de nens a pilota i li deien al més petit que si la xutava seria el «Campeion» (catalanització de campeón). Llavors el petit tot il·lusionat sempre repetia: «sóc el peion» (solament deia la meitat de la paraula, al no parlar amb prou claretat).

PINYARRET Per ésser tan petit, deien que semblava una pinya.

PUBILL A la casa solament tenien una filla, qui sense competències era la pubilla. Llavors, a tots els seus fills van dir-lis pubills (sense importar el sexe).

PUÉS Sempre, quan parlava català, introduïa aquesta interjecció castellana.

REIXET Els que porten aquest renom regentaven una taberna a Altafulla que es caracteritzava per tenir una reixeta. D'aquí que a tots els que viuen a la casa els anomenessin «reixets».

RELIS Tenien una posta de cavalls, on llogaven aquests animals i àdhuc els venien als viatgers que anaven de pas.

«Relis», és una distorsió de la paraula «relais», que en francès significa, posta de cavalls. Ja que un viatger francès que passava sovint per allí, va ésser l'iniciador d'aquest renom.

ORIG És perquè sempre estava vermell de cara.

JAN Un avantpassat va anar a França, es suposa que per negocis de contraban. A la tornada, ell explicava que allí li deien «Jan», però en realitat es deia Joan, nom que en francès és Jean (pronunciat Jan).

QUATRE-ULLS Home amb defecte a la vista, necessitat d'ulleres, i per aquestes van treure-li el renom.

SET OFICIS És perquè sempre volia fer de tot i es dedicava a moltes feines.

TORT S'anomena a un senyor que, per accident de corrent elèctrica, va perdre un ull al caure-li una espurna.

TRINCO A la botiga que tenien no volien fiar mai. Desitjaven que tothom pagués desseguida, donant els diners d'immediat l'un sobre l'altre. Trinco, trinco...

VADOR DE LES AIGÜES Era un senyor que es deia Vador (abreviació de Salvador). Ell era l'encarregat dels safaretjos públics juntament amb els pous que donaven aigua a la vila.

XAFA-Rocs Era una família de picapedrers.

XEVEIA Era un nen que anava embarcat amb un escampavies (tipus de barca) i com que era el més petit d'edat, el més jove de tots els pescadors, aquests li deien «xeveia» (que segons m'han explicat a mi aquesta paraula serveix per designar al més petit, al més jove entre varis).

XOLLES Home que sempre anava despentinat i amb el cabell llarg.

XIT Pels carrers el xiulaven i el xitaven, amagant-se els autors de la crida dins les portes de les cases, pel que ell s'enrabiava molt.

Nota del Centre d'Estudis: Recordem que sobre aquest tema existeix un interessant llibre d'Enric Moreu-Rey, amb el nom de **Renoms, motius, malnoms i mots de casa** (col·lecció Llengua Viva, 4, Editorial Millà, Barcelona, 1981). Moreu-Rey dóna 113 renoms localitzats a Torredembarra, encara que en una anàlisi exhaustiva en podríem trobar més. Aquest llibre fou comentat en les «Ressenyes bibliogràfiques» del nostre **Recull de treballs-1**.